

Titel: Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 22

Citation: "Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 22", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]*, Gyldendal, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-4_003-shoot-workid4_003_022/facsimile.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Kritisk Fortegnelse
over alle udkomne

Skrifter,

siden

Trykfriheden.

Tredie Aargang, 22. Stykke.

No. 239.

Sjuridiske Tanker eller Betragtninger
over den Norske Lov, igiennem alle dens
Artikler ved Jens Christian Lovum Pro-
curator. Første Lome. Kiøbenhavn, trykt
hos Aug. Frid. Stein 1772. Stor 216.
Sider i 4to. Selges for 5 Rl.

Foran disse Betragtninger har Forfatte-
ren sat paa et Blad for sig selv 4 Figu-
rer, som efter den derhos seyede Forklaring
skal forestille 4 forskiellige Budstikker, af
hvilke den første, bag fra at regne, bruges
i Naabengde Laugets; den anden i Aggers
og Føloug-Fogderie; den tredie 3 Miile fra
Christiania oppe i Landet, og den fjerde er
3die Aargang. Y Præste.

Præsie-Stikken 3: den, som almindelig bruges i de Prender, der vedkomme Kirke-Tjenesten.

Derefter følger Fortalen. Vi ere eenige med Forfatteren, naar han i Begyndelsen af samme siger: "Flittig Arbejdsomhed," i enhveres Kald er ingen Last," men vi troe neppe, det hører til Hr. Lovvums Kald at commentere over Norske Lov, og vi formode de fleste af hans Læsere ville ansee vor Tvivl besøyet. Det er vist, at Lovhushigheden (vi tale her om den Danske og Norske) hidindtil har haft ligesaa stor Mangel, som andre Videnskaber overflødig Forraad af Fortolkere og Textudleggere. Vi savne indtil denne Dag en fuldstændig Eregesi over Lovbogen. Vi savne philologiske, historiske, kritiske Anmærkninger. Vi seie denne Mangel saa meget mere, som Texten selv er fuld af forældede Ord og Talemaader, heele Artikler, ja Kapitler ere grundede paa ældgamle Anordninger, tagne af gamle, tildeels fremmede Love, som den unge Jurist ey uden stor Besøining og megen Tids-Spilde kan skaffe sig Kundskab om, vigtige Stykker ere tildeels ophævede, tildeels forandrede og ved nyere Befalinger forklarede, den beste Hermeneutik er desuden utilstrækkelig til at finde allevegne Lovgiverens Villie
i hans

i hans Ord, de autentiske og usuelle For-
klaringer ere paa mange Stæder ligesaa uund-
værlige for den praktiske Lovkyndige som Tex-
ten selv. Saa stor er den Fortieneste, men
tillige saa vigtigt, saa vanskeligt er det Ar-
beyde at vejlede den unge Lovkyndige til Lo-
vens sande Meening, rigtige Forklaring og
Anvendelse. I vore Tanker er Hr. P...
vist ikke den Mand, der burde legge Haan-
den paa dette Værk. Vi ønske Ham til
Lykke, at han efter sit Sigende har fundet
Nytte og Fornøjelse ved at sammenskrive
disse Tanker, men befrygte meget, at, endog
maadelige Jurister ved at giennemløse dem
vil savne begge Deele. Os er det gaaet saa.
Ikke grundige eller vigtige Undersøgninger,
ingen fine Bemærkelser eller vel oplosne
Tvivl her man vente sig i disse Betragtning-
er, men kun de almindeligste Ting, som
enhver Romme-Prokurator undseer sig ved ikke
at vide, Citationer af hverdags Forordninger,
ofte der, hvor man mindst ventede dem, og
det, som endnu er værre, urigtige Forklaring-
er, halvudsførte Materier, lemlæstede Beviiser,
forvirrede Inddelinger, og næsten paa hver
Side en Hob unyttig Snak, som, langt fra
at give Texten noget nyt Lys, snarere for-
vilder, i det mindste trætter Læseren, indtil
Aidsommelighed og Bømmelse. Forfatterens

Foredrag er intet mindre end tydeligt, hans Stil ureen, fortredelig og fiodesløs lige indtil Forstials-Tegnene. Men vi have med en Procurator at giøre, der ikke slipper os uden Beviis i Sagen. Han og Læseren bør fyldestgjøres.

S. 1. " Indholden (af Kongeloven, nemlig) er, som forhen sagt, for Kongen, men ey for Undersaatterne. " Forhen findes det slet ikke sagt, ej heller noget hvoraf det bør sluttes. Paa hvad Maade Kongeloven kan være Kongedømmets rette Grund og Grundvolds Lov, Reglen, der bestemmer Enevolds-Magten, den Lov, hvorpaa danske og norske Lover funderet — og alt dette tilstaaer Hr. L. uden at dens Indhold er for Undersaatterne, derom skylder Auctor sine Læsere en Forklaring, som han neppe er i Stand at give.

S. 5 og 6. " Et er at vide Lovens Ord; et andet er at forstaae dens Mening. Et reent Judicium, et godt Begreb udfordres til begge Deele. " — Med Hr. Lovvums Tilladelse udfordres hverken reent Judicium eller godt Begreb til det første, men kun Hukommelse. Skade, at Auctor ikke siger sandt! Besadde alle de, der blot vide Lovens Ord nødvendig de anførte Egenheder, da skulle der en findes saa megen

væmmelig Snak i Tingprotocollerne, vi skulle da ej have saa mange Lov- og Sag-Forderevere, ikke saa mange ødeleggende Rabulister, ikke saa mange affinagende og uskionfomme Betragtninger over Lovene; o. s. f. Ved denne 1 B. 1 Cap. 4 Art. havde vi ellers ventet nogle af de bekiendte Juristers Principia, som Authør lover i Fortalen. Dog — Praxis var da neppe blevet en Lov. “ At „ domme efter, eller grunde nogen Dom paa „ Praxi siger Forfatteren kan ey forsvares, „ uden naar, som sagt er, Praxis er bleven „ en Lov. „ Kan den da blive en Lov hos os, og hvoreledes bliver den det? hvor er det sagt i Forvejen? vi finde ikke et Ord derom, ikke et Ord til Besvarelse paa saa mange bekiendte Indvendinger mod Praxin, og vi snffede i det mindste, Forfatteren havde kaldet den autentiske Forklaring til Hielp, som findes i Forordn. 13 Aug. 1734. Art. 2.

S. 7. “ Ingen Dommers Embede „ eller Forretninger skal de (nemlig Dorig- „ heden) dirigere ikke heller ber de tvinge „ nogen at efterlade sin Ret til alt for „ stor Skade. „ Men vel, naar Skaden ey er alt for stor, skulde man tænke! — vidre: “ langt heller soutinere den Fattige, „ som klager til hans Ret end den Formu- „ ende i hans Ret, hvorum Lovens 3 B.

„ I C. 2 og 3 giver Frihed. „ Hvilket barbarisk Sprog!

S. 8. Børne-Ting deriverer Hr. L. af det Verbum være. Uden Tvivl en ganske nye Opdagelse. Vi troe med vore beste Lovfortolkere, at Børn d: Bøffiermelse, Forsvar, er Stamme-Ordet. Af hvad Marsag Hr. L. forkaster denne Derivation er os ubekjendt. Men, naar han S. 9. definerer Børne-Ting, at „ det er „ den Jurisdiction, ved hvilken enhver „ Dommer efter den ham af høyeste Ørig- „ hed forleente Myndighed kan demme i „ alle under hans Jurisdiction sorterende „ Sager, hvilken Rettighed Kongen har givet „ ham ic. „ da begribe vi ikke engang hvad han har villet sige, og man vil af al denne utydelige Snak neppe kunde ulede, hvad Børne-Ting er, eller ikke er. I vore Tanker kan derom intet fuldstændig Begreb have, uden at see hen til Parternes Stand, Boepæl, Soggenes Beskaffenhed o. s. v. Men herom har Hr. L. intet, intet om Forstællen paa ordinair og privilegerit, paa almindelig og særdeles Børne-Ting, der igien er visse Personers eller Sagers; Og, fordi han hverken har fastsat eller fugt disse Grund-Begreber, derfor hersker saa megen Utydelighed og Forvirring i hans følgende Betragt-

nin-

ninger over dette Capitel, besynderlig Art. 3. hvor man finder 3 Sider fulde af deels Ex-
empler paa, deels Undtagelser fra Artikelen, kastede imellem hinanden uden Orden og Skionsomhed og ledsagede til Slutning af en ligesaa uforstaaelig som ufuldstændig Tabel over de Sager, der, som Overskriften lyder, drages fra BørneTing.

S. 9. " Ved Kongens naturlige Børn
" maa forstaaes Guldtenløverne og deres
" Descendenter Banneskiolder. " Hvoraf be-
" viser Hr. L., at dette Beneficium stræk-
" ker sig og til Descendenter, og hvorfor maa
ingen uden Guldtenløver nyde godt deraf?
Bentelig har Forfatteren læst Kongens, men
da Artikelen siger Kongernes naturlige Børn,
saa er denne indskrænkede Forklaring uden al
Grund.

S. 133. Ey at tale om andre Ste-
der, forekommer en Prøve paa Hr. L.
Kundskab om vor gamle Love: " Overkøb-
" mænd siger ha, ere de fornemteste Sta-
" dens Kiebmænd. " Neppes har han laant
denne Forklaring af Christ. 4 Reces (om os
mindes ret 2 B 3 = 5) hvor Overkøbmand
først nævnes. Derkiebmanden var kun een,
men havde tvende Kiebmand med sig, som
af begge Parter bleve valgte. Forord. 16
Apr. 1681. Cap. 4. har i Steden for een
4 Over-

Overtiebsmand tilladt to eller flere gode Mænd, hvis Affigt inden 8 Dage skulle indstævnes. Dog tillader den og Patterne, om dem synes, i stedet for denne Proces at voldgive Sagen. Den seeneſte Commerce-Forordn. 4 Aug. 1742 Art. 22. fastſætter ſelyſamme Indrætning. Den nævner ſke Overtiebsmænd men 2 eller flere gode Mænd, hvis Sigelſe ikke for Byefogden, ſom Hr. L. foregiver, men for Magiſtaten eller næſte Overdommer indſtævnes. At dette synes at være Hr. L. ubekienet, og man vinder intet ved at læſe hans Forlaring over denne Artikel uden maaskee nogle urigtige Begreb, ſom man ellers ſkuld undgaaet.

S. 151. "Laug-Rates-Mænd kaldes de, fordi de tilforn udrævnes af Laug-Manden." Hvoraf har da Laug-Manden ſit Navn? Hvad lærer ma vel af ſaadanne Ordforklaringer? — at Hr. Lorum er ligesaa god Philolog ſom Geget. Os forekommer det ellers at Forfatteren her har ſrevet Noten ohne Text. Hvad oven kalder Lav-Ret, Lav-Mand o. ſ. ſ. det nævner han Laug-Ret, Laug-Mand og ier Ordet ukienkelig. Dog dette kunde vi ſienke ham, men at hans Forlaring er tvæimod Loven, at han paabyrder Læſeren Usandheder og modſiger ſig ſelv i den klareſte Sag er utilgiveligt

ligt. Havde Forfatteren læst den følgende
2den Art., kunde han vel aldrig forfalder
paa saa urimelige og forvirrede Forklaringer.
S. 153. Lader han Bøvesogden og Fogden
udnævne dem uden at føle, at han modsiges
sig selv. Amtmanden som dog er den fer-
ste Loven vil, der skal udnævne disse Mænd,
har det ikke engang behaget Hr. L. at
nævne.

Men vi maatte affkrive hvert andet
Blad, om vi skulle anføre alt, hvad der er
forekommet os urigtigt uordentligt og ufor-
saaeligt, ej at tale om alt det unyttige, og
vore Læsere ville vist vide os liden Tak, om
vi trattede dem med en vidtseftig Recension
af et Skrift, som dette, der desuden i Føl-
ge sin Plan intet Udtag taaler. Et par
Steder kunne vi ey undlade endnu at an-
mærke, da de viise Forfatterens Gave til at
oplese og udoivle tvivlsomme Spersmaal;
Her ere de: Sid. 27. " Det er en almin-
,, delig Regel, at Sagsøgeren ber følge Sag-
,, volderens Forum; thi naar jeg støvner en
,, anden for sit Børne-Ting, og han i sam-
,, me Sag har Contra-Prætenfioner paa mig,
,, kan han ved Contra-Støvning obligere
,, mig til at lade samme prædemme af een
,, og den samme Dommer. Raifon: hoor
,, jeg indfætter min Sag, indfætter jeg og min

Person. " Kort og tydeligt! — Fremdeles: „ Men
" Sporsmaal: Om en Proprietair enten han
" er Greve, Baron eller anden Adelsmand,
" saggiver sin Landbonde, Huusmand eller
" andre, at have hemmelig hugget i hans
" Skov og derfor sigter ham, som Lov ef-
" ter L. 6 B. 17 C. eller og en anden
" Rangs-Person overfalder en fattig Mand
" og Bonde, eller andre saadanne, mod Hæ-
" nærgaaende Beskyldninger, og saadant en
" kan bevises; Om da Sagretseren skal bli-
" ve samme Mand efter dito Bogs 17 Cap.
" 11 Art. og 21 Cap. 2 og 6 Art., hvad
" denne Qvæstion har at giøre paa dette
" Sted, indse vi slet ikke. Oplesningen er
" saadan: " Ambitionens Raifon (Me-ba-si-o-
" po-dol-sky!) gier, at man saadan Sag
" ikke anlegger uden Wisshed om at bevise
" Factum. Men skeer det ikke, synes mig
" at tænke for haardt, om saadan Proprie-
" tair skulle lide efter den bogstavelige Lov;
" thi Conseqvencen aarsagede altsaa større
" Straf for ham, end Loven har meent ved
" saadan Begivenhed imellem Mand og Mand
" af lige Stand. Straffes bør han, og
" det følelig efter Evne, med Bøder og
" honorable Erstatningsgivelse til den u-
" skyldte. Følelig, saaledes at det kunde
" blive Beskylderens ligesaa mærkelig, som
" Be-

„ Besskyldningen var den Besskyldte ic. ic.
„ ic.! „ Hvo der kan udstaae dette usfordone-
lige Sted med Taalmodighed bor til Beløn-
ning forskaaes for følgende.

S. 172. „ At vægre noget i Pro-
„ tokollen indført, som bor indføres, maa
„ ingen Skriver; Dommeren kan paalegge
„ eller advare ham derom, og vil han ikke
„ endda, da for Rettens Spilde indstævne
„ ham til Oberhof-Retten, hvor han vist bli-
„ ver straffet med 60 R. Selvs Bøder, for-
„ uden at erstatte den Forurettede Skaden;
„ Ellers formeener jeg, at Dommeren i saa
„ Tilfælde kunde have Magt og lettere for-
„ svare, heller at tage Protokollen fra Skri-
„ veren med Magt end lade Retten spille.“
Vi troe gierne at der gives Tingstude, ne-
drige nok til at enske Dommer og Skriver
i Haar paa hinanden paa Retfærdigheds og
Anstændigheds Betskning, men aldrig havde
vi ventet, at en Mand der giver sig af
med at lære andre Rettergangen i et offent-
lig Skrift turde giøre saa barnagtige (vi ville
ikke sige dumdriftige og uforskaanede) For-
slag. „ Men, hedder det fremdeles, naar det
„ derimod vil sættes mig, at Bold og Magt
„ er Lovens Forbud overålt, og hvor skulle
„ den da bruges for en Ret til offentlig
„ Forargelse, saa falder jeg strax fra mit
„ Pro-

„ Propos , og declarerer som det løsligste
„ og retteste Middel , at Dommeren lader
„ sammenbæste nogle Ark Papiir, disse igien-
„ nemdrage, paginere og forseiglet forsy-
„ ne af Laug-Retter. „ I Ide, at enhver,
som ikke længere kan nægte sig den Bøllst
at see sit Navn som Forfatter paa et Lis-
telblad, troer sig strax berettiget til at paa-
kynde Publikum sin raa Kundskab og umodne
Indsigter!

Denne første Tome indeholder kun Be-
trægtninger over de 12 første Kapitler i N.
L. i B. Men Fortællingen, som det synes,
truer os baade med Fortættelsen og endnu
desuden med et andet Værk som Hr. L.
mellemstunder uddrager af de gamle danske
og Norske Love, af Stampes, Høyers, Hessel-
bergs Collegier, af Clitau, Burlamaque, og
Hedegaard, hvoraf han efter Sigende ikke
saa meget har betient sig i nærværende Værk,
vi troe ham vist paa hans Ord, men ønske
tillige, at, om Hr. Lovum endelig vil skri-
ve meer, han da ey tager i Betænkning at
uddrage af andre langt hellere, end at fylde
Papiiret med Usind, og udframme sine egne
Bahre.

No. 240.

Forslag til en Land-Værns Indretning i Dan-
nemark. Kiøbenhavn. 1770, trykt og tilkøbs hos
Godiches for 1 Mk. 5 Ark. stor 8vo.

For

For en Stat, som Danmark, der næsten paa alle Sider omringes af Seen, vilde en vel indrettet Landværn være af en betydelig Nytte, for i paakommende Krigs-Tilfælde at kunde saavel i en Hast, som med Eftertryk forsvare sine Grændser; Sagens Vigtighed har bevæget vor patriotiske Forfatter at levere nærværende Plan til en saadan Landværns Oprettelse uden Vidløstighed og uden store Beføstninger; Som en Grund-Sætning i Planen antages, at alle Agerdyrkerens Sønner, ingen undtagen, skulde fra deres 16de Aar indskrives som Soldat, og at ingen, uden at tiene i 6 Aar, maatte faae nogen Gaard eller Huus i fæste. Ved at regne en Soldat paa hver 8te Lønder contribuerende Hartkorn (og denne Beregning er vist ikke overdreven) vilde Landværnen efter hele Danmarks Hartkorn udgiøre 40000 Mand, uden at den staaende Land-Milice eller Rekruteringen til de gevorbne Regimentter derved behøvede at lide nogen Afgang. Denne Landværn kunde inddeles i den Bevæbnede, fra 24 til 36 Aar, den Døde fra 36 til 46 Aar og Reserverne fra 16 til 24 og fra 46 til 50 Aar. For at spare Beføstningerne, i sær i Førstningen, skulde den bevæbnede Klasse kuns udgiøre 5200 Mand, som inddeles paa de 13 staaende Batailloner Landsfolk, og da hver af disse bestaaer af 4 Compagnier, saa fik hver Compagnie 100 Mand bevæbnede Landværn foruden øvede
og

og Reserver. Ved denne Landværns Indretning behøvedes i Freds-Tider (ved paakommende Krig maatte hver Bataillon Landværn have sine egne Officerer) ikke andre Ober- eller Under-Officerer end de allerede ved Landsfolket staaende, hvilke kunde ved Øvelserne assisteres af de færmeste og due- ligste Land-Soldater; Over heele Mandskabet maatte til hver Landmilice = Session leveres en Inddelings-Rulle, samt en aarlig Af- og Tilgangs-Liste, efter Forfatterens foresøede Schema. Landværnen behøvede ingen Uniform, enhver kunde bruge hvad Klæder han havde, kuns at ingen blev til- ladt paa Øvelse-Pladsen at møde med Hue paa Hovedet eller Træsskoe paa Fødderne, hvorved de gøres dorste, tunge og ubekomme. — Øvelse-Pladsen maatte være ved hver Sogne-Kirke, og Øvelserne skulde af den bevæbnede Landværn foretages hver Søndag i de 3de første Aar, men siden kuns hver 4de Søndag. Til hver Bataillon maatte have 400 Geværer og ligesaa mange Bajonetter og Krudthorne, af Geværerne bleve 320 Stykker af det Slags som Infanteriet sædvanlig bruger, mens 80 Stykker maatte være gode Kugle-Rifler, hvormed 20 af de dygtigste Karle i hver Compagnie skulde forsynes. Den saa kaldte øvede Landværn fik for det første ingen Geværer, som dog i paakommende Krig uden stor Vanskelighed kunde forskaffes, saa at denne Klasse ligeledes skulde være af megen Nytte, endog uden sædvanlig Udrustning.

Land-

Landværnens fornemteste Øvelser maatte bestaae i Opstillingen, Marcheringen, Bendningerne og Skydningen, af hvilken Kiffel-Skytterne tillige maatte lære den fuldkommere Deel, nemlig at treffe accurat til et vist Maal. Til at opnaae denne Færdighed, hvis fornemteste Hoved-Regler Forfatteren angiver, kunde de opmuntres ved smaa Præmier, hvilke Forfatteren haaber, at vor patriotiske Landhuusholdnings-Selskab, ved Planens Guldforelse, vist vilde findes villige til at udsætte, for at befordre saa vigtigt et Øyemeed til Statens Sikkerhed — Naar Landværnen saaledes blev indrettet til Landets og Kysternes Forsvar, saa maatte Kibstæderne tillige forsynes med de nødvendige Canoner, og Brandsolkene derved bruges som Artillerister, og da disse Indretninger fordrer endel Ammunition, saa maatte hvert Stift have et Krudt-Taarn, og deri en Forraad af 800 til 1000 Centner Krudt, samt den behøvende Mængde af Canon-Muskets og Kiffel-Kugler. For at vedligeholde Orden og Nøyagtighed ved Landværnen, maatte den i de første trende Aar mynstres engang aarlig, men efter den Tid behøvedes Mynstringen ikke oftere end engang hvert tredie Aar.

Bekostningerne paa denne hele Indretning, som maatte bestrides uden nye Byrder for Kongens Casse, skulde ikke kunne blive meget betydelige. Forfatteren regner, at for Jylland som den største Provinds og den han fornemmelig har havt for Øye, skulde Udgifterne til Krudt-Taarnene, Kisterner, (thi de ordinære Geværer maatte Løghuset levere)

Krudt

Krudt og Kugler, saavel som til Canon-Lavetter (da Løphuset ligeledes, foruden de Canoner, som findes i Kjøbstæderne maatte afgive de øvrige) ikke kunde udgiere meer end 16000 Rigsdaler, som paa Landet repareres saaledes, at af alle ved Ketterne protocollerende Obligationer blev af Ejerne svaret een gang for alle $\frac{7}{8}$ p. C., af Jyllands 360 Herregaarde, maatte de 160, som have over 300 Tønder frie Hartkorn, svare hver 20 Rdlr., de øvrige 200 som have over 200 Tdr. frie Hartkorn (hvad her forstaaes ved frie Hartkorn indsee vi ikke) betale hver 15 Rdlr., 300 Præster, som have over 400 Rdlr. aarlig Indkomst svare a 5 Rdlr., de øvrige 300 hver 3 Rdlr., dette i alt udgior 13600 Rdlr., Resten som er 2400 Rdlr. betales af Kjøbstæderne.

Dette er Forfatterens Plan, og vi maa tilstaae, at vi overalt synes at spore den redelige og fornuftige Patriot, der blot skriver for at tiene sit Fædrelands land og sin Konge. Sagen i sig selv fortjener virkelig, efter vor Skionsomhed, Vedkommendes Opmerksomhed, og vi ønskede, at den maatte underkastes deres nære Estertanke, vi tvivle ey heller paa, at jo den Commission, som det allernaadigst er opdraget at undersøge Militair-Statens Forfatning, heri vil vise sin virksomme Pligt, og til dennes høje Medlemmer, som competente og skjønnende Dommere, indstille vi vor militariske Patriots foreslaagne Landværn.